

ОСНОВНІ СТРУКТУРНІ ЕЛЕМЕНТИ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

THE MAIN STRUCTURAL ELEMENTS OF THE MECHANISM FOR ENSURING THE FINANCIAL SECURITY OF THE ENTERPRISE

Побудова й ефективне функціонування механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства є складним процесом, який неможливий без урахування значної кількості факторів. Проведене дослідження сутності поняття «механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства» показало, що під цим поняттям слід розуміти систему, що поєднує різноманітні методи, засоби, важелі та інструменти, які призначені для досягнення фінансової стійкості, стабільності, рівноваги підприємства та надійності проведених ним операцій. Виділено основні принципи, на яких повинен базуватись процес побудови та ефективного функціонування механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства. Визначено основні засоби й методи забезпечення фінансової безпеки підприємства. Сформовано основні потреби для ефективного функціонування механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства. Виділено ключові завдання, які повинен виконувати сучасний механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Ключові слова: безпека, фінансова безпека підприємства, механізм, механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства, засоби, методи.

Построение и эффективное функционирование механизма обеспечения финансо-

вой безопасности предприятия является сложным процессом, который невозможен без учета значительного количества факторов. Проведенное исследование сущности понятия «механизм обеспечения финансовой безопасности предприятия» показало, что под этим понятием следует понимать систему, сочетающую различные методы, средства, рычаги и инструменты, которые предназначены для достижения финансовой устойчивости, стабильности, равновесия предприятия и надежности проведенных им операций. Выделены основные принципы, на которых должен базироваться процесс построения и эффективного функционирования механизма обеспечения финансовой безопасности предприятия. Определены основные средства и методы обеспечения финансовой безопасности предприятия. Сформированы основные потребности для эффективного функционирования механизма обеспечения финансовой безопасности предприятия. Выделены ключевые задания, которые должен выполнять современный механизм обеспечения финансовой безопасности предприятия.

Ключевые слова: безопасность, финансовая безопасность предприятия, механизм, механизм обеспечения финансовой безопасности предприятия, средства, методы.

УДК 658:65.012.8

DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.44-14>

Мельник С.І.

к.е.н., доцент
Львівський державний університет
внутрішніх справ

Melnyk Stepan

Lviv State University of Internal Affairs

Studying the financial security of the enterprise, it is impossible not to note how complex and at the same time dynamic is the process of its provision. Given the individualism of each socio-economic system, the formation and implementation of a mechanism for ensuring financial security should be considered in the context of focusing on all its characteristics and operating conditions. The construction and effective functioning of the mechanism for ensuring the financial security of the enterprise is a complex process that is impossible without taking into account a significant number of factors. A study of the essence of the concept of "the mechanism for ensuring the financial security of the enterprise" showed that this concept should be understood as a system that combines various methods, means, levers and tools that are designed to achieve financial stability, stability, balance of the enterprise and the reliability of its operations. The basic principles, means and methods of ensuring the financial security of the enterprise are determined. The basic needs are formed for the effective functioning of the mechanism for ensuring the financial security of the enterprise. The key tasks that a modern mechanism for ensuring the financial security of the enterprise should be highlighted. Today, not always, while ensuring financial security, enterprises pay attention to all four elements at once: ensuring financial stability, stability and achieving financial equilibrium and reliability. That is why, in the future, it is necessary to pay more attention to the issue of providing these elements through the definition and improvement of the relevant financial indicators. Separately, it is necessary to single out the mechanism for counteracting/adapting the influence of threats to the financial sphere, in order to reduce the likelihood of an increase in danger, which is part of the overall process of ensuring financial security, but details attention on threats. This kind of mechanism requires a detailed analysis of the impact of threats in order to determine what kind of protective actions need to be applied in order to achieve financial equilibrium. That is why, also in further studies, attention should be paid to assessing the degree of influence of external and internal threats in order to build the right defensive strategy.

Key words: security, financial security of the enterprise, mechanism, mechanism for ensuring the financial security of the enterprise, means, methods.

Постановка проблеми. Досліджуючи фінансову безпеку підприємства, не можемо не відзначити те, наскільки складним та водночас динамічним є процес її забезпечення. З огляду на індивідуалізм кожної соціально-економічної системи питання формування й реалізації механізму забезпечення фінансової безпеки слід розглядати в контексті зосередження уваги саме на всіх її характеристиках та умовах функціонування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанню дослідження механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства присвячена значна кількість праць провідних учених-економіс-

тів, таких як К. Горячева, М. Єрмошенко, Ю. Кракос, Т. Кузенко, Я. Котляревський, Ю. Лаврова, О. Мельников, Х. Мандзіновська, В. Прохорова, Н. Пойда-Носик, Р. Разгон, О. Сова, О. Силкін, Н. Сабліна, О. Хоменко А. Штангрет.

Віддаючи належне науковцям, що вивчали це питання, маємо відзначити, що досі немає згоди щодо виділення основних структурних елементів, які повинен включати сучасний механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства.

Постановка завдання. Метою статті є визначення ключових структурних елементів для побудови механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства в сучасних умовах розвитку.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Якщо розглядати застосування терміна «механізм» та його видів, то можна побачити, що сьогодні він активно використовується у сфері безпекознавства, найчастіше в контексті економічної чи фінансової безпеки. Наприклад, В. Франчук у своїй роботі [1, с. 164] розглядає механізм функціонування системи економічної безпеки акціонерних товариств, формуючи його основні складові та особливості. Водночас З. Живко у своїй монографії [2, с. 35] пропонує механізм управління комплексною системою економічної безпеки підприємства.

Поступово поняття «механізм» почали використовувати в контексті забезпечення фінансової безпеки. Наприклад, Н. Пойда-Носик [3, с. 89] трактує це поняття як сукупність чітко визначених дій суб'єктів забезпечення фінансової безпеки зі створення надійності гарантування захисту об'єкта фінансової безпеки від негативного впливу внутрішніх та зовнішніх загроз.

Виділено ключові сутнісні ознаки поняття «механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства» (рис. 1).

З огляду на проведений аналіз сутності поняття «механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства» (рис. 1), на нашу думку, його слід розглядати як систему, що поєднує різноманітні методи, засоби, важелі та інструменти, які призначені для досягнення фінансової стійкості, стабільності, рівноваги підприємства й надійності проведених ним операцій.

Слід наголосити на тому, що основою побудови будь-якого механізму забезпечення є базові прин-

ципи, які виступають так званими вимогами та умовами, дотримання та виконання яких дає змогу максимально ефективно функціонувати тому чи іншому механізму.

На нашу думку, ґрунтовно до питання виділення базових принципів механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства підійшли Х. Мандзіновська, А. Штангрет, Я. Котляревський та О. Мельников [8, с. 50], які стверджують, що до таких засад слід віднести системність, інтегрованість, орієнтованість, оптимізацію, гнучкість, результативність, узгодженість, систему постійного моніторингу.

Систематизуючи теоретичні дослідження, ми дійшли до висновку, що список базових принципів, на яких повинні базуватись побудова та ефективне функціонування механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства, слід розширити (рис. 2).

Важливе місце в процесі побудови та ефективного функціонування механізму забезпечення фінансової безпеки будь-якої соціально-економічної системи посідають засоби, які є так званими інструментами впливу на об'єкти.

Провівши детальний аналіз наукового внеску від провідних учених-економістів [1–8], ми дійшли до висновку, що перелік засобів забезпечення слід уточнити таким чином:

- фінансові засоби забезпечення (виділення фінансових ресурсів для ефективного забезпечення суб'єктів фінансової безпеки всім необхідним для виконання поставлених завдань);
- організаційні засоби забезпечення (формування організаційної структури забезпечення фінансової безпеки);

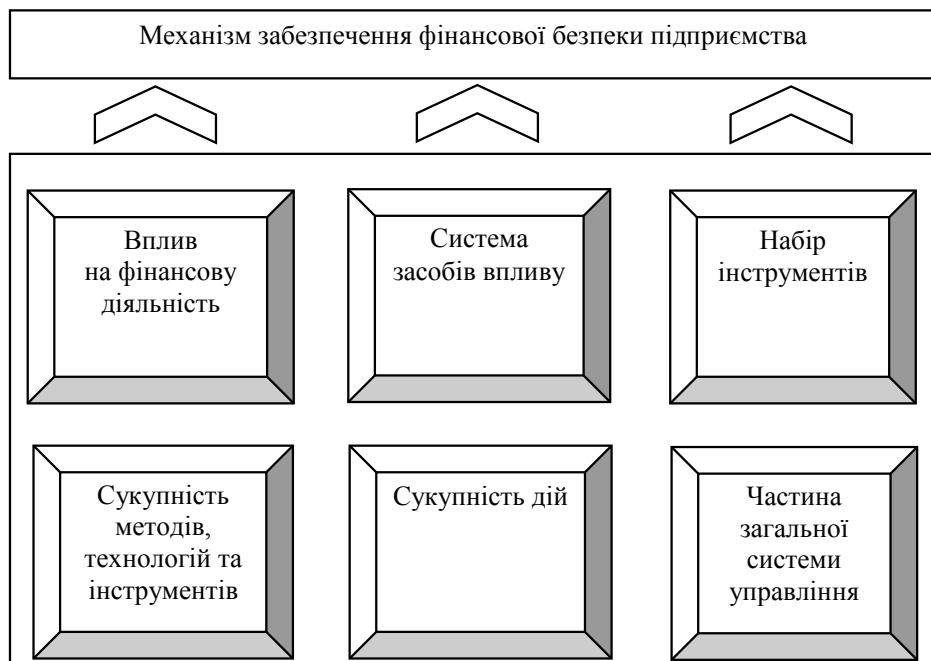

Рис. 1. Ключові сутнісні ознаки поняття «механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства»

Джерело: сформовано автором на основі дослідження джерел [3–8]

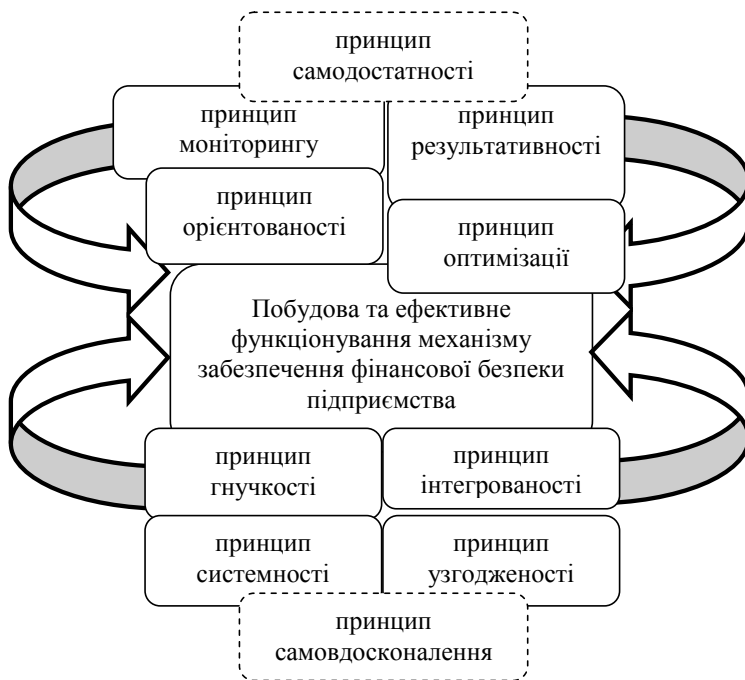

Рис. 2. Основні принципи, на яких повинен базуватись процес побудови та ефективного функціонування механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства

Джерело: сформовано автором

- інноваційно-технологічні засоби забезпечення (використання сучасних технологій та наука ідей для захисту фінансових інтересів та протидії загрозам);
- інформаційні засоби забезпечення (інформаційне забезпечення процесу досягнення фінансової безпеки, захист власного інформаційного сектору);
- кадрові засоби забезпечення (здіяння спеціалізованих, напівспеціалізованих та інших працівників, які є учасниками процесу забезпечення, для уможливлення досягнення високого рівня фінансової безпеки підприємства);
- технічні засоби забезпечення (застосування в процесі забезпечення фінансової безпеки технічних безпеко-профільних засобів та пристроїв);
- нормативно-правові засоби забезпечення (залучення юридичних сил для захисту фінансових інтересів у правовому секторі, формування внутрішнього нормативного забезпечення);
- морально-психологічні засоби забезпечення (формування корпоративної культури та ідеології, створення морально-психологічного клімату в колективі, який націлений на підвищення ефективності та досягнення захищеності).

Кожний механізм незалежно від того, на що він націлений: виключно на протидію тим чи іншим загрозам або на забезпечення безпеки загалом, потребує, окрім засобів, відповідних методів.

Найбільш популярними в науковій літературі [9, с. 65] є економічні та організаційні методи

забезпечення, але не всі згідні з такою кількістю.

На нашу думку, до основних методів забезпечення фінансової безпеки підприємства слід віднести такі.

1) Адміністративні методи забезпечення фінансової безпеки. Вони призначені для встановлення горизонтальних і вертикальних зв'язків між суб'єктами фінансової безпеки, встановлення контактів між внутрішніми та зовнішніми суб'єктами фінансової безпеки, затвердження повноважень та обов'язків суб'єктів фінансової безпеки тощо.

2) Фінансово-економічні методи. До цих методів можна віднести методи економічного стимулювання, методи фінансової відповідальності, які призначені для формування умов, за яких уможливується досягнення поставлених цілей щодо забезпечення фінансової безпеки підприємства.

3) Соціальні методи забезпечення фінансової безпеки підприємства. Вони передбачають застосування таких методів, як метод «мозкового штурму», метод «найменшого опору», метод кооперативної роботи, метод соціальної рівності, метод імітації гри, метод власної оцінки.

Не можемо не прийняти той факт, що неможливо будувати ефективний механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства без таких його складових, як фінансові важелі та інструменти. До таких важелів слід віднести чистий прибуток, фінансові санкції, дивіденди, заробітну плату, інвестиційний дохід, ставки податків, амортизаційні відрахування, тощо. До фінансових інструментів забезпечення фінансової безпеки підприємства слід віднести доручення, акредитиви, депозитні сертифікати, угоди про кредитування, страхові угоди, акції тощо.

Розглядаючи механізм забезпечення фінансової безпеки підприємства загалом, зауважуємо, що його ефективне функціонування залежить від великої кількості чинників та потребує виконання певних умов, що дадуть змогу створити сприятливе внутрішнє середовище та уможливлять швидке досягнення поставлених цілей (рис. 3).

Говорити про ефективне функціонування будь-якого механізму не можна, якщо він не спроможний допомогти вирішувати поставлені керівництвом завдання. Отже, слід наголосити на тому, що успішна побудова та реалізація механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства мають, зрештою, сприяти виконанню таких завдань, як забезпечення належного рівня безпеки на підприємстві, забезпе-

Рис. 3. Основні потреби ефективного функціонування механізму забезпечення фінансової безпеки підприємства

Джерело: сформовано автором

чення можливості здійснювати безперешкодно господарську діяльність, забезпечення стійкості фінансової системи підприємства щодо впливу різних загроз, забезпечення надійності кожної фінансової операції на підприємстві, забезпечення фінансової стабільності на підприємстві, досягнення фінансової рівноваги, підвищення кваліфікації персоналу, забезпечення захисту інформації на підприємстві, формування безпечних умов ефективного використання фінансових ресурсів підприємства.

Висновки з проведеного дослідження. Нині не завжди під час забезпечення фінансової безпеки підприємства приділяють увагу всім чотирьом елементам одразу, таким як забезпечення фінансової стійкості, стабільності та досягнення фінансової рівноваги й надійності. Саме тому в подальшому необхідно приділити більше уваги питанню забезпечення цих елементів через визначення та підвищення відповідних фінансових показників.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Франчук В. Економічна безпека суб'єктів господарської діяльності : підручник. Львів : ЛьвДУВС, 2015. 236 с.
2. Живко З. Економічна безпека підприємства: сутність, механізми забезпечення, управління : монографія. Львів : Ліга-Прес, 2012. С. 31.

3. Пойда-Носик Н. Визначення сутності механізму забезпечення фінансової безпеки суб'єктів підприємництва. *Вісник Університету банківської справи Національного банку України*. 2012. № 1(13). С. 87–91.

4. Сова О. Напрями вдосконалення механізму управління фінансовою безпекою підприємств. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2014. Вип. 37. С. 103.

5. Коваленко Д., Легка А. Механізм забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства. *International Scientific Journal*. 2015. № 8. С. 120.

6. Єрмошенко А. Механізм забезпечення фінансової безпеки страхових організацій : автореф. дис. ... канд. екон. наук : спец. 08.06.01 «Економіка, організація і управління підприємствами» ; Київський національний торгово-економічний університет. Київ, 2006. 19 с.

7. Хоменко О. Фінансова безпека підприємств агропромислового комплексу та організаційне забезпечення управління. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. С. 125.

8. Мандзіновська Х., Штангрет А., Котляревський Я., Мельников О. Фінансова безпека машинобудівного підприємства: методичні засади формування та забезпечення : монографія. Львів : Українська академія друкарства, 2016. 226 с.

9. Соломіна В. Механізм формування фінансової безпеки підприємства. *Держава і регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2017. № 4–5 (97–98). С. 63–67.

REFERENCES:

1. Franchuk V. (2015). *Ekonomichna bezpeka subyektiv gospodarskoyi diyalnosti : pidruchnyk* [Economic security of business entities : textbook]. Lviv : LvDUVS. (in Ukrainian)
2. Zhyvko Z. (2012). *Ekonomichna bezpeka pidpryemstva: sutnist, mexanizm zabezpechennya ta upravlinnya* [The economic security of the enterprise: the essence, the mechanism of security and management] : monografiya. Lviv : Lvivskiy derzhavnyj universytet vnutrishnih sprav. (in Ukrainian)
3. Pojda-Nosyk N. (2012). *Vyznachennya sutnosti mexanizmu zabezpechennya finansovoyi bezpeky subyektiv pidpryemnyctva* [Determining the essence of the mechanism for ensuring the financial security of business entities]. Visn. Un-tu bankiv. spravy' Nacz. banku Ukrayiny. (in Ukrainian)
4. Sova O. (2014). *Napryamy' vdoskonalennya mexanizmu upravlinnya finansovoyu bezpekoyu pidpryemstv* [Directions for improving the mechanism for managing financial security of enterprises]. Vcheni zapysky Universytetu "KROK", vol. 37. (in Ukrainian)
5. Kovalenko D., Legka A. (2015). *Mexanizm zabezpechennya finansovo-ekonomichnoyi bezpeky pidpryemstva* [The mechanism for ensuring the financial and economic security of the enterprise]. International Scientific Journal. (in Ukrainian)
6. Yermoshenko A. (2006). *Mexanizm zabezpechennya finansovoyi bezpeky straxovyx organizacij* [The mechanism for ensuring the financial security of insurance organizations] : avtoref. dys. na zdobuttya nauk. stupenya kand. ekon. nauk : specz. 08.06.01 "Ekonomika, organizaciya i upravlinnya pidpryemstvamy". K. : Ky'yiv. nacz. torg.-ekon. un-t. (in Ukrainian)
7. Homenko O. (2017). *Finansova bezpeka pidpryemstv agropromyslovogo kompleksu ta organizacijne zabezpechennya upravlinnya* [The financial security of agricultural enterprises and organizational management support]. Naukovy'j visny'k Uzhgorods'kogo nacional'nogo universytetu. (in Ukrainian)
8. Mandzinovs'ka Kh., Shtanhret A., Kotlyarevs'kyy Y., Mel'nykov O. (2016). *Finansova bezpeka mashynobudivnoho pidpryemstva: Metodychni zasady formuvannya ta zabezpechennya* [Financial security of the machine-building enterprise: Methodological principles of formation and provision]. Lviv : Ukr. akad. drukarstva. (in Ukrainian)
9. Solomina V. (2017). *Mexanizm formuvannya finansovoyi bezpeky' pidpryemstva* [The mechanism of formation of the financial security of the enterprise] *Derzhava i regiony. Seriya : Ekonomika ta pidpryemny'ctvo*. (in Ukrainian)